

ДИНАМІКА ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

У статті проведено короткий аналіз динаміки бюджетного дефіциту України та факторів впливу на неї, наведено основні концепції щодо формування бюджетного дефіциту. Визначено основні джерела фінансування бюджетного дефіциту та здійснено орієнтовну оцінку резервів для його зниження.

Постановка проблеми. Будь-яка економіка для свого функціонування потребує залучення відповідних джерел фінансування, що відбувається через формування доходної бази державного бюджету. При різній ефективності її діяльності бюджет формується з профіцитом при перевищенні доходів над витратами і дефіцитом при зворотній ситуації. Профіцит забезпечує державі надлишок фінансових ресурсів, які вона може використовувати для покриття власних витрат і розширеного відтворення. Бюджетний дефіцит вимагатиме від уряду проведення продуманої політики в даній сфері з метою обґрунтування його оптимального розміру, вибору напрямків державних видатків із врахуванням необхідності фінансування захищених статей бюджету.

Аналіз останніх публікацій. Необхідно зазначити, що проблеми державної економічної політики широко були розглянуті в працях відомих українських учених Н. Азарова, Ю. Бажана, Л. Бесчасного, В. Лановий, О. Беляєва, В. Богині, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Гоща, С. Дзюбика, І. Лукінова, С. Мочерного, П. Мельника, В. Дудченко, В. Опаріна, Ю. Пахомова, А. Савченка, Л. Тарангул, В. Федосова, А. Чухна та інших. В їх роботах висвітлюються окремі проблеми розвитку народногосподарського комплексу України в 2008-2013 роках. Проте відсутній комплексний аналіз економічної ситуації, що вела країну до дефолту.

Постановка завдання. Метою даної роботи є аналіз динаміки бюджетного дефіциту в Україні та орієнтовна оцінка потенційних джерел для його фінансування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Падіння української економіки почало негативно позначатися на доходах державного бюджету країни, незважаючи на посилення адміністративного тиску та фінансування НБУ. Міністерство фінансів очікує, що касовий дефіцит бюджету в 2013 році досягне 70 млрд. Скоротити такий розрив за рахунок зменшення витрат буде складно через високий рівень «захищених» витрат, а покрити його в умовах обмеженого доступу на зовнішні ринки можна тільки продаючи облігації внутрішніх державних позик (ОВДП). Якщо в першому півріччі 2013 Мінфіну вдалося залучити валютні ОВДП на 22 млрд. грн тим самим поставляючи долари на ринок і нейтралізуючи гривневу емісію на 25 млрд. грн то в другому півріччі 2013 більша частина дефіциту покриватиметься чистою емісією гривні.

В умовах неоднозначного ставлення до стабільності національної валюти додаткова ліквідність з бюджету може в будь-який момент створити зайвий попит на долар у розмірі до 4 млрд. дол. Таким чином, підтримка переконаності економічних агентів у стабільності гривні протягом другого півріччя стає ключовим завданням для уряду. Схоже, тільки розміщення суверенних єврооблігацій найближчим часом може закрити велику частину вище описаних ризиків.

У другому кварталі 2013 року доходи центрального бюджету скоротилися на 8,2 % рік до року, і спадний тренд виглядає стійким. Недовиконання доходної частини бюджету-2013 очікується на рівні 25 млрд. грн або 1,7 % ВВП.

Високий рівень поточних витрат у структурі бюджету – 95,4 %, в основному, захищені статті – обмежує можливість недофінансування запланованих зобов'язань.

За підсумками 2013 року касовий дефіцит державних фінансів з урахуванням потреб «Нафтогазу» складе 70 млрд. грн. або 4,7 % ВВП. У другій половині року потреба в додатковому фінансуванні бюджету складе 40 млрд. грн.

У першому півріччі бюджетний дефіцит майже на половину фінансувався за рахунок валютних запозичень на внутрішньому ринку – 2,75 млрд. дол. Це дозволило покрити фіскальний розрив неемісійним способом.

Враховуючи складнощі з розміщенням єврооблігацій і великі внутрішні виплати у валюті в другому півріччі – 1,4 млрд. дол. – уряд стоїть перед необхідністю прямої емісії гривні для бюджетного фінансування у розмірі 35 млрд. до кінця 2013 року.

В умовах касового розриву і обмеженого доступу на зовнішні ринки бюджет стає вкрай уразливим. Дефіцит 40 млрд. грн. у другому півріччі наблизить загальний державний борг до позначки 40 % ВВП, що, ймовірно, позначиться на оцінці суверенних ризиків.

Крім того, емісійне фінансування фіскального розриву значно посилює девальваційні ризики в другому півріччі, що в свою чергу підвищує ризики суверенного дефолту.

Доходи бюджету в 2013 скоротилися на 2 % ВВП. У другому кварталі 2013 року доходи центрального бюджету скоротилися на 8,2 % рік до року, хоча в першому кварталі було зростання доходів на 8,5 %.

Основною причиною такого перелому стало падіння надходжень з ключових джерел: ПДВ, мінус 8 % рік до року у травні, та податку на прибуток, мінус 37 % рік до року у травні. Такий результат став природним наслідком наростаючих проблем у реальному секторі та низької інфляції [2].

До квітня 2013 року ефект від негативу в реальному секторі компенсувався авансовими податковими платежами та підтримкою НБУ – внесенням у дохідну частину бюджету очікуваного прибутку Нацбанку.

Однак згодом ситуація радикально змінилася: спостерігається скорочення бюджетних надходжень вже третій місяць поспіль (рис. 1).

У таких умовах є підстави очікувати значного недовиконання дохідної частини бюджету. Навіть якщо за результатами 2013 вдасться вийти на нульовий приріст доходів, недовиконання складе 17 млрд. грн або 1,2 % ВВП.

Потрібно говорити про збереження спадного тренда по доходах: мінус 3 % рік до року, в середньому в другому півріччі, і про недовиконання дохідної частини в 2013 році на 25 млрд. грн або 1,7 % ВВП.

Тяжкий стан державних фінансів змусив Мінфін активно шукати додаткові джерела поповнення бюджету. Зокрема, був прийнятий закон про трансфертне ціноутворення.

Очікується додатковий дохід – 20 млрд. грн – від дії цього закону протягом трьох років, що обіцяє близько 3 млрд. грн. в 2013 році. Однак не з'ясовано, наскільки ефективно буде працювати новий канал наповнення бюджету в умовах і без того високого податкового навантаження на бізнес.

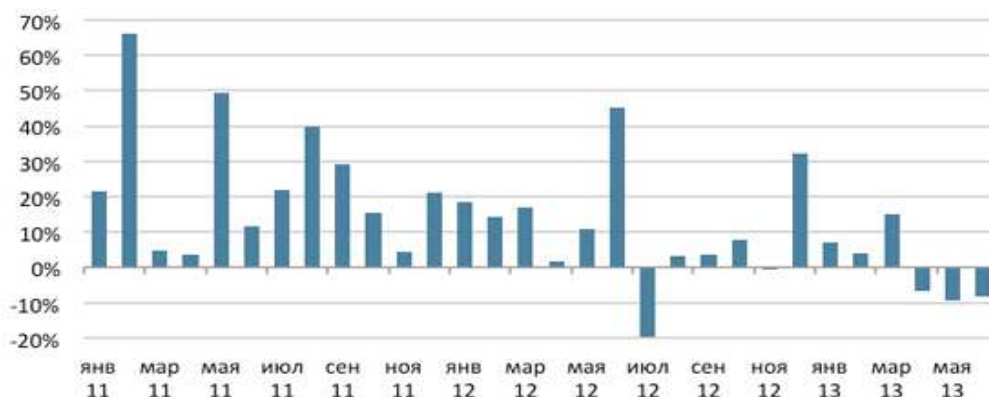


Рисунок 1 – Темпи зростання доходів центрального бюджету, рік до року [1]

У першому кварталі співвідношення доходів консолідованого бюджету до ВВП вже досягло 35,4 %. Це рекорд для перших кварталів за останні 15 років (рис. 2).

Очевидно, подальший тиск за допомогою нових податків може тільки погіршити ситуацію в реальному секторі і негативно позначитися на доходах бюджету

Бюджет 2013 року передбачав надання «Нафтогазу» субсидії в розмірі 8 млрд. грн. шляхом внесення ОВДП на цю суму до статутного капіталу НАК [3].

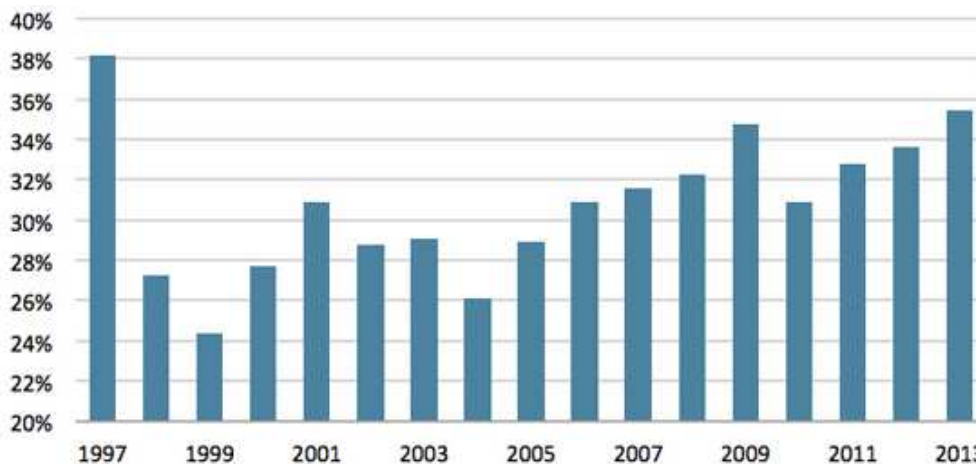


Рисунок 2 – Доходи консолідованого бюджету в першому кварталі, % від ВВП [1]

Компанія оцінює свій касовий розрив в 2013 році на рівні 32 млрд. грн. Однак фінансовий план з таким дефіцитом не був затверджений, а був знижений до 18,7 млрд. грн. Таким чином, навіть за «урізаними» оцінками для підтримки роботи НАК до кінця 2013 року буде потрібно ще 10,7 млрд. грн бюджетного фінансування.

На відміну від центрального бюджету, доходи Пенсійного фонду в першому півріччі зросли. Власні доходи фонду зросли на 6,9 %, що навіть дещо перевищує темпи зростання, закладені в початковий план.

Навіть якщо в другому півріччі темпи зростання власних надходжень Пенсійного фонду дещо знизяться, додатковий дефіцит не повинен перевищити 5 млрд. грн. Поки ж, виходячи з позитивної динаміки початку 2013 року, немає підстав очікувати зростання дефіциту Пенсійного фонду.

Основними резервами для зниження бюджетного дефіциту є:

1. зростання доходів бюджету;
2. зниження бюджетних витрат;
3. отримання додаткових ресурсів за рахунок залучення зовнішніх та внутрішніх позик;
4. емісія національної валюти.

Висновки. При ризику скорочення державних доходів актуальним стає питання зниження видаткової частини. Україна за останні десять років не проводила секвестр бюджету, а проблему нестачі грошей вирішувала, крім зростання боргового навантаження, шляхом зростання поточної бюджетної заборгованості, тобто недофінансування витрат або відкладання платежів на наступні бюджетні періоди. Такий спосіб вирішення проблем державних фінансів обумовлений відсутністю практики нарахування пені за прострочений платіж з бюджету. Це призводить до того, що Мінфін зловживає своїм «монопольним» положенням, затримуючи платежі або не виконуючи того, що було заплановано в бюджеті. Теоретично ці недоплати колись погашаються, але практично ці зобов'язання дуже розмиті. Таким чином державна політика в сфері бюджетного дефіциту повинна здійснюватись з метою підвищення ефективності функціонування фінансової системи, стимулювання державного розвитку та підвищення життєвого рівня населення.

Література

1. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>
2. Лановий В. Якісне оновлення державних фондів інструментів – передумова подолання проблеми ліквідності ринку облігацій / В. Лановий, О. Дубихвіст // Вісник НБУ. – 2013. – № 1. – С. 3-6.
3. Дудченко В. Державний внутрішній борг: особливості формування та структуризації / В. Дудченко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2013. – № 634. – С. 140-144. (Економічна серія).

УДК 338.48:368(045)

*Литвин А.Ю., канд. наук держ. упр., доцент.
Донецький університет економіки та права;
Стреблянська І.А., канд. екон. наук, кафедра туризму.
Донецький державний університет управління.*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Розглянуто основні страхові інструменти які застосовані в туристичному бізнесі, досліджено процес страхування в рамках продажу продуктів туристичних підприємств.

Ключові слова: страхування, страхові інструменти, туристичний бізнес, страхування в туризмі.

Постановка проблеми. Туристичний бізнес, як і будь-який інший, має свої специфічні інструменти, методи та механізми завдяки яким він розвивається в умовах фінансової системи. Використання страхових інструментів і механізмів є часткою від всіх інших інструментів розвитку туристичного підприємства. Спільна робота туристичних підприємств зі страховими компаніями надає можливість користувачам та клієнтам цього бізнесу бути максимально захищеним від будь-яких подій, які можуть статися в рамках подорожі. Страхування в туризмі гарантує, що всі непередбачені витрати, що стосуються страхових виплат передбачає страховик. Страховиком повинна виступати ліцензована страхова компанія. Згідно з угодою страховик зобов'язується виплатити страхове відшкодування застрахованих мандрівників у разі настання страхового випадку; надати туристичну форму страхових полісів у необхідній кількості, щоб забезпечити необхідну інформацію, що стосується умов страхових тарифів та їх зміни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основи страхування, страхування в туризмі було досліджено багатьма науковцями, а саме Внуковою Н. М., Долгошеєю Н. О., Косолаповим А. Б., Руснак Ю. І.

Мета статті – дослідження особливостей використання інструментів та видів страхування в сфері туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах функціонування туристичного бізнесу повинне існувати планування правил туристичної подорожі та в них важливу роль відіграють ті правила, які мають відношення до реалізації стандартів, які пов'язані з його безпекою та страхуванням. Закон України «Про страхування» регулює відносини у сфері страхування і спрямовані на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів, зокрема туристів, а також туристичних підприємств та їх працівників [8]. У Законі зафіксовано головні елементи, що формують поняття страхування. Це, насамперед, мета страхування – захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб. Наголошується, що захист забезпечується на випадок конкретних подій, перелік яких зафіксовано в чинному законодавстві або страхових договорах. Виокремлюються джерела грошових коштів, що є ресурсами для страхових виплат.